

Ženske so akademski proletariat

Nedavni posvet o resničnih ali namišljenih ovirah na poti žensk na vodilne položaje v slovenskem visokem šolstvu – temo so razširili še na politiko –, ki sta ga pripravila Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU) in Združenje univerzitetnih izobraženk Slovenije, je predvsem razkril, da pri nas res še vedno obstaja tovrstna diskriminacija, ki se velikokrat izvaja prikrito oziroma perfidno. Zato nameravajo še to pomlad podobne razprave izpeljati tudi na posameznih visokošolskih institucijah – na mariborski univerzi so se tega že lotili.

PIŠE JASNA KONTLER SALAMON

Omenjeni posvet je opozoril tudi na obstoj združenja univerzitetnih izobraženk – verjetno upravičeno domnevamo, da velika večina naših bralk in bralcev še ni slišala zanj, čeprav pri nas deluje že 15 let, v svetu pa tovrstna združenja obstajajo že 92 let in so marsikje zelo vplivna. Naše vodi mag. Elizabeta Baretić-Kolar, ki je na lastni koži občutila drugačen pogled na žensko akademsko kariero: »Vedno me je zanimala fizika, zato sem si za stroko izbrala rentgenologijo. Toda ker ta velja za moško stroko, so me sočutno spraševali, zakaj si ne poiščem kaj primernega, denimo pediatrijo. Ko pa sem kot prva v bivši državi opravila zahtevni pregled žil, se je takoj pojavila novica, da je dan pred menoj to uspelo nekemu rentgenologu v Beogradu. Med usposabljanjem na Univerzi v Uppsali na Švedskem sem bila prvokrat deležna korektnega odnosa in pomoči kolegov.«

Mučne krivice

Predsednik SAZU akad. prof. dr. Jože Trontelj – tudi v naši akademiji je ženske le za vzorec – je dejal, da je razmerje med spoloma še vedno »mučno obremenjeno s krivicami«, da so ženske »še vedno dis-

kriminirane in zapostavljene« in imajo pri konkuriranju za isto delovno mesto z moškimi »pogosto izrazito slabše možnosti«. Prvi akademik je povedal, da je nedavno sedel na seji, kjer je zagovarjal nekega vodilnega delavca, ki naj bi bil po krivici odpuščen. »Med krivdnimi vzroki je bilo navedeno, da je vzel v službo univerzitetno izobraženo mlado gospo v sedmem mesecu nosečnosti. Menda bi moral opaziti obris njenega trebuha. Nihče od članov gremija, sestavljenega iz vrhunskih intelektualcev, tudi dveh žensk, tej obtožbi ni oporekal ...«

Lektorice so ženskega, profesorji moškega spola

Prof. dr. Milica Antić Gaber je zbrala zelo zgovorne podatke o (ne)napredovanju žensk v našem akademskem svetu in politiki, med obema (moškima) svetovima je očitno bistveno več podobnosti, kot bi jih nepoučeni lahko pričakovali.

Kadar govorimo o zaposlenih v našem visokem šolstvu, omenjamo, med drugim, lektorice in univerzitetne profesorje. A bi bilo prav, če bi pri prvih govorili predvsem o lektorih, saj jih je kar 80 odstotkov. Ravno obratno je pri rednih

Foto: osebni arhiv

univerzitetnih profesorjih, tam je le skromna petina žensk. Med izrednimi profesorji ženske dosegajo slabo tretjino, med docenti že dve petini, od predavateljev v visokem šolstvu pa je kar 60 odstotkov ženskega spola. Vsi podatki se nanašajo na zasedbo delovnih mest v našem visokem šolstvu v študijskem letu 2010/2011, torej gotovo veljajo še zdaj. Zelo očitno je torej, da se ženske veliko težje dokopljejo do pomembnejših delovnih mest, velika večina iz takih ali drugačnih razlogov obtiči na manj vrednotenih.

Kot navaja Antić Gabrova, podobna razmerja veljajo tudi v naši politiki, kjer imamo trenutno razmeroma dober delež poslank v državnem zboru (slabo tretjino), s tem pa se ženska primerna zastopanost na političnih položajih tudi konča.

Kaj ovira ženske v politični karieri?

»Ko je moj mož postal politik in je moral v tujino, sem se odločila, da prekinem svojo

kariero in grem z njim. Odločila sem se, da mora biti družina skupaj, ker so otroci v takih letih. Ko pa sem jaz postala veleposlanica, ni možu niti na misel prišlo, da bi šel z mano, ampak je ostal tukaj,« dr. Milica Antić Gaber citira neimenovano slovensko političarko.

Zasluzna profesorica dr. Maca Jogan pravi, da po množičnem vstopu žensk v nekdanjo moško trdnjavo – visokošolsko izobraževanje in raziskovanje – najprej pride do horizontalne segregacije na moške in ženske discipline, nato pa še do vertikalne, kjer ženske kariero večinoma sklenejo kot akademski proletariat. Navaža, da so za probleme uveljavljanja žensk bolj občutljive ženske voditeljice, moškimi na vodilnih položajih pa se razmere zdijo v glavnem v redu, čeprav očitno niso.

Ni problema

Prav to, da uradno na tem področju »ni problema«, dolgoletna direktorica Naci-

Udeleženske kolokvija Ženske na vodilnih položajih v visokem šolstvu v Sloveniji: Premostitev ovir – realnih ali namišljenih (od leve): prof. dr. Lučka Kajfež Bogataj, dr. Dunja Mladenič, prof. dr. Helena Meden Vrtovec, dr. med., dr. Vesna V. Godina, dr. Maca Jogan, prof. dr. Milica Antić Gaber, zasl. prof. dr. Alenka Šelih, prof. dr. Tamara Lah Turnšek, prof. dr. Lucija Čok, mag. Elizabeta Baretić-Kolar, dr. med..

TUDI PRI NAS SO FAKULTETE, KI NE MARAJO PROFESORIC

Podpisana se spomnim primera iz ljubljanske fakultete za elektrotehniko – od tedaj je minilo že več kot deset let, zato ne bom navajala imen. Na omenjeni fakulteti je bila tedaj ena od docentk dolgoletna asistentka pri znamenitem profesorju, ki pa se ji je na lepem odpovedal in poiskal novega (moškega) asistenta. Ta je pozneje prevzel njegove predmete in je zdaj že dolgo redni profesor. Docentka si je na fakulteti našla novo delovno področje in tam postala mednarodno uspešna raziskovalka, na odpor svojih kolegov pa je naletela, ko je kandidirala za izredno profesorico – na omenjeni fakulteti do tedaj še nobena ni postala profesorica. Toda njeno habilitacijo so uradno onemogočili študenti. Negativno mnenje fakultetnega študentskega sveta ni le onemogočilo njenega napredovanja, temveč je tudi pomenilo, da je ostala brez službe. Seveda lahko le ugibamo, zakaj so študenti dali takšno mnenje. Dejstvo pa je, da se je bila omenjena znanstvenica prisiljena umakniti iz Slovenije in se zaposliti na eni od britanskih univerz. Pa to ni osamljena zgodba o spotikanju žensk v slovenskem akademskem svetu. Je le ena najbolj drastičnih.

Foto: osebni arhiv

Mag. Elizabeta Baretić-Kolar: »Vedno me je zanimala fizika, zato sem si za stroko izbrala rentgenologijo. Toda ker ta velja za moško stroko, so me sočutno spraševali, zakaj si ne poiščem kaj primernega, denimo pediatrijo.«

Foto: Aleš Čermivec/dokumentacija Dela

Prof. dr. Lucija Čok: »Žensko kot voditeljico ovirajo stereotipi v videnju njene vloge, predsodki pri priznavanju njene avtoritete, ovira pri vodenju pa je tudi njen čustveni odnos do posameznika in skupine.«

ze (UP) »dovolili« tudi zato, ker so vedeli, kako težko je postavljati na noge novo univerzo – res je rektorica zaradi svojih prizadevanj za stavbo UP prišla na sodišče in pred parlamentarno komisijo. Po besedah Čokove žensko kot voditeljico ovirajo stereotipi v videnju njene vloge, predsodki pri priznavanju njene avtoritete, ovira pri vodenju pa je tudi njen čustveni odnos do posameznika in skupine, v kateri deluje. Čokova verjame v »popolnost različnosti« in meni, da je dobro, da se ženska drugače spopada s težavami kot moški in ima drugačen vrednostni sistem, enako dober pa je tudi moški način delovanja.

Tehtanje ženskih in moških možganov

Danes se lahko zdi smešno, da so nekoč resni znanstveniki tehtali in primerjali ženske in moške možgane in seveda ugotovili, da so slednji več vredni. Po besedah prof. dr. Helene Meden Vrtovec so raziskovalci šele v začetku prejšnjega stoletja ugotovili, da spol ne vpliva na inteligenco. Opozarja, da ženske, ki pridejo na vodilne položaje, praviloma bolj in manj ocenjujejo njihovi kolegi, da se komentira tudi njihova zunanost in slog oblačenja. Ob tem morajo ženske premagovati probleme, ki izvirajo iz njihove fiziologije (na vodilne položaje pridejo večinoma v predmenopavznem ali v pomenu-pavznem obdobju), in te moški ne poznajo. To, da so ženske kljub temu uspešne, dr. Meden Vrtovčeva pripisuje njihovim velikim, še neizkoriščenim potencialom.

A za zdaj je še tako, kot smo zapisali, zato so na posvetu SAZU in ZUIS polega tega, da bodo nadaljevali tovrstne akademske razprave, sklenili tudi, da bodo pozvali vse univerze, da proučijo zastopnost žensk v vodstvih univerz in njenih članic in sprejmejo ukrepe za okrepitev deležev žensk.

PRIMERJAVA VODENJA SLOVENSKE AKADEMSKE IN POLITIČNE SFERE PO SPOLU

- Predsedniki države le moški
- Predsedniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti le moški
- Predsedniki državnega zbora le moški
- Med rektorji univerz dve ženski, na UL 41 rektorjev in ena rektorica
- V dosedanjih vladah od nič do pet ministric
- Med prorektorji (razlike med univerzami) manjšina žensk

Foto: Blaž Samec/dokumentacija Dela

Prof. dr. Tamara Lah Turnšek poudarja različnost genske zasnove ženske in moškega. Namreč da sta to od pet do glave različna organizma, ki se razlikujeta tudi po sestavi krvi.

onalnega inštituta za biologijo prof. dr. Tamara Lah Turnšek navaja kot enega od ključnih problemov neenakosti. V njenem znanstvenem področju, biologiji, je med doktorji znanosti več kot 60 odstotkov žensk, med biologi raziskovalci jih je že manj kot pol, med univerzitetnimi profesorji le še desetina. Omembe vredna je tudi njena navedba, da je v Evropski uniji več žensk na vodilnih položajih v tistih državah, ki so tehnološko in znanstveno manj razvite in so zato tudi ta vodilna mesta slabše plačana in manj vplivna. Dr. Lah Turnškova hkrati poudarja različ-

Foto: Blaž Samec/dokumentacija Dela

Akad. prof. dr. Jože Trontelj: »Med krivdnimi vzroki je bilo navedeno, da je vzel v službo univerzitetno izobraženo mlado gospo v sedmem mesecu nosečnosti. Menda bi moral opaziti obris njenega trebuha. Nihče od članov gremija, sestavljenega iz vrhunskih intelektualcev, tudi dveh žensk, tej obtožbi ni oporekal ...«

nost genske zasnove ženske in moškega, namreč da sta to od pet do glave različna organizma, ki se razlikujeta tudi po sestavi krvi.

Popolnost različnosti

Prof. dr. Lucija Čok, ki je edina od slovenskih žensk dosegla vodilni vlogi v akademski in politični sferi (bila je ministrica in prva rektorica sploh), ironično pravi, da so ji kolegi vodenje primorske univer-